

ประเพณีรับบัวที่วัดบางพลีใหญ่ใน : สารัตถะที่ชาวพุทธต้องเรียนรู้

ธีรโชติ เกิดแก้ว*

บทคัดย่อ

ประเพณีรับบัวหรือโยนบัวเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านานและมีสาระน่ารู้หลายเรื่อง เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิทัศน์เกี่ยวกับท้องที่ คติชนวิทยา เรื่องเล่าที่ทรงคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่รู้จักนำเอาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประเพณีที่งดงาม วิถีชีวิตทางจริยธรรมที่เอื้ออาทรต่อกันของคนในอดีต โดยเฉพาะปรัชญาธรรมจากดอกบัว ดอกไม้ประจำพระพุทธศาสนาที่เป็นสัญลักษณ์ของปัญญาซึ่งชี้ให้เห็นถึงสาระที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา หมายถึง ศาสนาที่มุ่งให้ศาสนิกใช้ปัญญาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มิใช่ใช้แต่ศรัทธาเพียงอย่างเดียว เพราะจะทำให้คนไม่เข้าใจถึงความเป็นมา ความหมาย วิธีการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่แท้จริงของเรื่องนั้น ๆ จะกลายเป็นการปฏิบัติตาม ๆ กัน โดยปราศจากความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลเสียต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง กลายเป็นการสืบสานกันแบบมีดบอดที่นับวันจะทำให้สาระสำคัญหรือเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนาเลือนหายไป

คำสำคัญ : ประเพณีรับบัวหรือโยนบัว สารัตถะเนื้อหาที่เป็นแก่นแท้ของประเพณีนี้ที่ชาวพุทธควรทราบ

ผู้เขียนได้เขียนบทความเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนามาหลายเรื่อง แต่ยังไม่มีความเกี่ยวข้องกับอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่ผู้เขียนทำงานอยู่ บทความนี้จึงเป็นเรื่องแรกที่จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอำเภอบางพลี และเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวชาวพุทธมากเรื่องหนึ่งคือ**ประเพณีรับบัวที่วัดบางพลีใหญ่ใน** อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการหรือที่ชาวบ้านทั่วไป เรียกกันว่า **วัดหลวงพ่อดโต** ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวอำเภอบางพลีมา

ช้านาน และเป็นทีเคารพสักการะของชาวพุทธทั้งใกล้ไกลที่พากันมากราบไหว้บูชาขอพรจากท่านอย่างไม่ขาดสาย เพราะเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน ผู้เขียนเคยได้เข้าไปกราบนมัสการหลวงพ่อดโตในอุโบสถหลายครั้งและได้เห็นความงามจากรูปทรงปฏิมากรรมขององค์ท่านที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของช่างไทยเป็นพุทธศิลป์สมัยสุโขทัย สีทองเหลืองอร่าม เปล่งประกายเป็นเปลวรัศมีพวยพุ่งออกจากตัวท่าน ทำให้ผู้เข้าไปกราบไหว้รู้สึกเหมือนว่าท่านกำลังแผ่เมตตาความรัก ความปรารถนาดีให้พรแก่เรา พระพักตร์ที่

* อาจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

อึมเฉิบสะท้อนถึงความปีติสุขและความบริสุทธิ์อยู่ในตัว ดูช่างงดงามยิ่งนัก

แต่เรื่องหลักที่จะนำเสนอในบทความนี้คือ ประเพณีรับบัว เนื่องจากประเพณีดังกล่าวมาสัมพันธ์กับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่แฝงไปด้วยหลักการ วิธีการ และที่สำคัญยิ่งคือปรัชญาธรรม จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธละเลยไม่ได้ มีข้อสังเกตประการหนึ่งคือการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะพิธีกรรมของชาวพุทธบางส่วน มักไม่ลงลึกไปที่ปรัชญาธรรมที่เป็นเป้าหมายสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ แต่จะศึกษาตามบรรพบุรุษหรือคนรุ่นก่อน ๆ ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างไรก็จะทำอย่างนั้น บางครั้งอาจทำให้ไม่เข้าถึงสาระที่แท้จริงของพิธีกรรมหรือประเพณีดังกล่าว เนื่องจากแนวทางการปฏิบัติได้เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยหรือตามความคิดเห็นของคนแต่ละรุ่น ดังนั้นการนำเสนอประเพณีรับบัวน่าจะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจพุทธปรัชญาอันจะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้อ่านได้ไม่มากก็น้อย

วัดบางพลีใหญ่ใน : ประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์ และ อธิปไตยปฏิบัติ

ก่อนจะลึกลงไปในรายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีรับบัว มีเรื่องที่จะต้องกล่าวเป็นเบื้องต้นอยู่ 2 เรื่อง คือประวัติวัดบางพลีใหญ่ในและประวัติหลวงพ่อโต ซึ่งจะไปสัมพันธ์กับประเพณีรับบัวในแง่หนึ่งด้วย โดยขอกล่าวสรุปเพื่อให้ทราบที่มาที่ไปและสาระพอสังเขป ดังต่อไปนี้

1. วัดบางพลีใหญ่ใน : ประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์

วัดบางพลีใหญ่ใน เดิมมีชื่อว่า “วัดพลับ-พลายไชยชนะสงคราม” แต่ต่อมาชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า “วัดใหญ่” หรือ “วัดหลวงพ่โต” เป็นวัดเก่า

รูปที่ 1 ชุ่มประตูดวัดบางพลีใหญ่ใน

ที่มา : <http://www.bangpli.com/content/thai/travel/detail.php?intContentType=12&intContentID=37>
(7 มีนาคม 2548)

แก่ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ประมาณว่าหลังการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 กล่าวกันว่า ครั้งหนึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ทรงยกทัพเพื่อขับไล่ข้าศึกมาทางทิศตะวันออกของกรุงศรีอยุธยา ถึงตำบลแห่งหนึ่งซึ่งเดิมไม่ปรากฏชื่อ ทรงรับสั่งให้หยุดทัพ พักไพร่พล และได้ทรงรับสั่งให้ทำพิธีบวงสรวงเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากฤกษ์ยามตามตำราพิชัยสงครามก่อนที่จะยกทัพขับไล่ข้าศึกต่อไป หลังจากที่ทรงมีชัยชนะข้าศึกแล้วก็ทรงยกทัพกลับผ่านมายังที่เดิมที่เคยทรงทำการบวงสรวงจึงทรงรับสั่งให้สร้างพลับพลาไชยไว้เป็นอนุสรณ์ในชัยชนะของพระองค์และทรงขนานนามว่า “พลับพลาไชยชนะสงคราม” ต่อมาชาวบ้านได้พร้อมใจกันสร้างวัดขึ้น ณ บริเวณพลับพลาไชยแห่งนี้ และเรียกวัดนี้ว่า “วัดพลับพลาไชยชนะสงคราม” และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บางพลี” (บาง = ทางน้ำเล็ก ๆ + พลี = บวงสรวง) ตามพิธีบวงสรวงที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ทรงกระทำ ต่อมาประชาชนนิยมเรียกวัดพลับพลาไชย

ขณะสงครามว่า “วัดบางพลี” ตามชื่อหมู่บ้าน ภายหลังได้มีการสร้างวัดขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งทางด้านนอกและเรียกวัดนี้ว่า “วัดบางพลีใหญ่กลาง” เพราะอยู่ตรงกลางระหว่างวัดบางพลีใหญ่ในกับวัดคงคาราม (วัดยายหมู) ส่วนวัดเดิม เรียกว่า “วัดบางพลีใหญ่ใน” เนื่องจากมีบริเวณกว้างขวาง (ดูรายละเอียดในหนังสือที่ระลึกพิธีเปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน. 2543 : 3)

จากประวัติของวัดบางพลีใหญ่ในโดยสังเขปข้างต้น จะเห็นว่า การตั้งชื่อวัด ชื่อหมู่บ้านจะมีที่มาที่ไปหรือประวัติความเป็นมาทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์ โดยเฉพาะภูมิทัศน์ที่เราสามารถกำหนดศึกษาได้จากคำว่า “บาง” ซึ่งมีความหมายว่า ทางน้ำเล็ก ๆ หรือตำบลที่เคยอยู่ริมน้ำมาก่อน ถ้าเรามองในแง่ของปัจจุบันก็คือคลองลำโรงนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับภูมิประเทศในอดีตที่กล่าวกันว่า บริเวณท้องที่แถบนี้จะเป็นที่ลุ่ม มีบึงที่เต็มไปด้วยดอกบัวหลวงและมีลำคลองหลายสาย ซึ่งลำคลองและดอกบัวได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณีรับบัวในแง่หนึ่งด้วย

2. หลวงพ่อโต : อธิปฎิภาหิรียมีจริงหรือ?

รูปที่ 2 หลวงพ่อโตวัดบางพลีใหญ่ใน
ที่มา : http://travel.sanook.com/ttt/ttt_00280.php (7 มีนาคม 2548)

อีกเรื่องหนึ่งที่ต้องกล่าวและทำความเข้าใจคือประวัติหลวงพ่อดโต วัดบางพลีใหญ่ใน ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก หลวงพ่อดโตเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย (สะดุ้งมาร) เนื้อทองสัมฤทธิ์ หน้าตักกว้าง 3 ศอก 1 คืบ เป็นพุทธศิลป์สมัยสุโขทัย ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในอุโบสถวัดบางพลีใหญ่ใน หลวงพ่อดโตนั้นมีตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อีก 2 องค์ คือหลวงพ่อดโตวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา และหลวงพ่อดโตบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทระ จังหวัดสมุทรสงคราม ชาวบ้านทั่วไปมักเรียกว่า “พระสามพี่น้อง” เล่าต่อกันมาว่าพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ลอยมาจากทางเหนือตามลำแม่น้ำเจ้าพระยา จนถึงตำบลแห่งหนึ่งก็แสดงอิทธิปาฏิหาริย์โผล่ขึ้นมาให้ชาวบ้านได้เห็น ชาวบ้านบริเวณนั้นจึงบอกต่อ ๆ กันและพร้อมใจกันอัญเชิญท่านขึ้นจากน้ำ โดยใช้คนถึง 3 แสนคนดึงท่านขึ้นจากน้ำ แต่ก็ไม่สามารถอัญเชิญท่านขึ้นจากน้ำได้ ในที่สุดพระพุทธรูปก็จมหายไปใมน้ำอีกส่งผลให้ประชาชนที่มาอัญเชิญท่านพากันเศร้าโศกเสียใจและเสียชีวิตเป็นอย่งยิ่ง ต่อมาตำบลนี้ได้ชื่อว่า “สามแสน” ตามจำนวนผู้คนที่พากันมาในวันนั้นโดยประมาณ และเพี้ยนเสียงมาเป็นตำบลสามแสนในปัจจุบัน กล่าวกันต่อไปว่า ครั้งหนึ่งพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ ได้ลอยทวนน้ำไปที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และจมหายไป ต่อมาชาวบ้านเรียกบริเวณนั้นว่า “สามพระทวน” ภายหลังได้เปลี่ยนเป็นสามทวนเรื่องนี้ได้จบลงที่ว่า พระพุทธรูปองค์หนึ่งที่ชาวบ้านได้อัญเชิญขึ้นจากน้ำคือหลวงพ่อดโตบ้านแหลม หรือวัดเพชรสมุทระ จังหวัดสมุทรสงคราม องค์ที่สองคือหลวงพ่อดโต วัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา และองค์ที่สามได้ลอยวกเข้ามาในคลองลำโรง จังหวัดสมุทรปราการ ประชาชนที่ได้พบเห็นได้พากันอาราธนา

ท่านให้ขึ้นที่ปากคลองลำโรง แต่ท่านไม่ยอมขึ้น ณ ที่แห่งนั้น กล่าวกันว่า มีผู้ออกความคิดเห็นว่า คงเป็นเพราะอิทธิปาฏิหาริย์ของท่าน ควรจะเสี่ยงทายต่อแพผูกชะลอกบ่วงค์ท่านแล้วใช้เรือพายจุดท่านให้ลอยตามลำน้ำลำโรงและอธิษฐานว่า **“หากท่านประสงค์จะขึ้นโปรดที่ใด ก็ขอจงแสดงอภินิหารให้แพที่ลอยมาหยุด ณ ที่นั้นเถิด”** ประชาชนได้จัดขบวนเรือพายจูงแพลอยเรื่อยมาตามลำคลองลำโรง มีการละเล่นต่าง ๆ อย่างครึกครื้นตลอดทาง จนแพลอยมาถึงบริเวณหน้าวัดพลับพลาไชยชนะสงครามหรือวัดบางพลีใหญ่ใน แพที่ผูกชะลอบ่วงค์ท่านก็ได้หยุดตรงบริเวณนั้น ประชาชนจึงได้พร้อมใจกันอาราธนาตั้งจิตอธิษฐานว่า **“ถ้าหลวงพ่จะโปรดคุ้มครองชาวบางพลีให้ได้รับความร่มเย็น เป็นสุขแล้ว ก็ขออาราธนาอัญเชิญองค์ท่านให้ขึ้นจากน้ำได้โดยง่ายเถิด”** เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ใช้คนเพียงไม่กี่คนก็สามารถอัญเชิญท่านขึ้นจากน้ำได้ และอัญเชิญท่านไปประดิษฐานที่วิหาร เมื่อสร้างอุโบสถหลังใหม่เสร็จก็ได้อาราธนาท่านเข้าไปประดิษฐานเป็นพระประธานภายในอุโบสถวัดพลับพลาไชยชนะสงคราม หรือวัดบางพลีใหญ่ในจนถึงทุกวันนี้ (ดูรายละเอียดในหนังสือที่ระลึกพิธีเปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน. 2543 : 4)

จากประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์โดยสังเขปข้างต้น มีข้อที่ควรทำความเข้าใจประการหนึ่งก็คือเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเรามักได้ยินเรื่องเล่าเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์ของพระคู่บ้านคู่เมืองหลาย ๆ องค์ แต่ละองค์ก็มีอิทธิปาฏิหาริย์ในด้านต่าง ๆ มากมาย เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ถือว่าเป็นเรื่องที่มีอยู่ในทุกศาสนา และมักจะเป็นเรื่อง

ที่เกี่ยวกับตัวศาสดา ซึ่งอาจสรุปถึงเรื่องที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจได้ 2 ประเด็น คือ

1. อิทธิปาฏิหาริย์กับพระพุทธเจ้า ประเด็นนี้สามารถศึกษาได้หลาย ๆ เรื่อง สรุปก็คือในการอุปบัติขึ้น การดำรงอยู่ และการสิ้นไปแห่งพระพุทธเจ้ามักจะมีเรื่องที่เป็นอิทธิปาฏิหาริย์เกิดขึ้นตลอด ซึ่งอิทธิปาฏิหาริย์เหล่านั้นมีทั้งส่วนที่พระองค์ทรงทำให้เกิดเอง เช่น พอประสูติแล้วทรงเดินได้ 7 ก้าว และเปล่งเสียงอาภิสวาจา **“เราคือ ผู้เลิศของโลก เราคือผู้เจริญที่สุดของโลก เราคือผู้ประเสริฐที่สุดของโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีก”** (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 10/31/14)* ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดปกตินมนุษย์โดยทั่วไป เรื่องเสด็จไปโปรดพุทธมารดาและจำพรรษาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือการแสดงยมกปาฏิหาริย์โดยเนรมิตร่างกายของพระองค์ขึ้นมาอีกองค์หนึ่ง เป็นต้น และส่วนที่ผู้อื่น เช่น เทวดา เป็นต้น ทำให้เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ตอนประสูติ มีเทวดาเนรมิตท่อน้ำอุ่น น้ำเย็น ชำระพระวรกายของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

2. อิทธิปาฏิหาริย์กับหลักการในพระพุทธศาสนา เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของ**อิทธิวิสัย** หมายถึง วิสัยของผู้มีฤทธิ์ ซึ่งผู้มีฤทธิ์ในที่นี้สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทตามปาฏิหาริย์ดังต่อไปนี้

2.1 อิทธิปาฏิหาริย์ หมายถึง แสดงฤทธิ์ได้อย่างอัศจรรย์ เช่น การเหาะขึ้นไปในอากาศ การเนรมิตกาย การดำลงไปใต้น้ำ เป็นต้น

2.2 อาเทศนาปาฏิหาริย์ หมายถึง การทลายใจคนได้อย่างน่าอัศจรรย์ หรือการรอบรู้กระบวนการของจิต จนสามารถกำหนดอาการแล้วบอกสภาพจิต

* การอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใช้เกณฑ์นี้ คือ ตัวเลขแรก หลัง พ.ศ. หมายถึง เล่ม ตัวเลขที่สอง หมายถึง ข้อ ตัวเลขที่สาม หมายถึง หน้า.

ความคิด หรืออุปนิสัยของคนได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ น่าอัศจรรย์

2.3 อนุสาสนีปาฏิหาริย์ หมายถึง การสอนให้คนเห็นจริง นำไปปฏิบัติได้ผลสมจริงอย่างน่าอัศจรรย์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 11/60/275)

ในปาฏิหาริย์ทั้ง 3 ข้อนี้ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญและยกย่องอนุสาสนีปาฏิหาริย์ว่าเป็นเลิศ ตรงนี้ต้องทำความเข้าใจว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้เช่นนั้น เหตุผลสำคัญที่ตรัสไว้เช่นนั้นก็คือการถ่ายทอดหลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้อื่นจนเข้าใจและนำไปปฏิบัติจนบรรลุผลได้จริงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา เนื่องจากการที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ แม้ว่าจะเป็นหลักการที่ดีเลิศ ประเสริฐเพียงใดก็ตาม ถ้าปราศจากคนที่รู้ เข้าใจอย่างถูกต้อง จนสามารถปฏิบัติตามหลักการเหล่านั้นได้อย่างสมบูรณ์ และเผยแผ่หลักการทั้งในแง่ของทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้อื่นแล้ว หลักคำสอนของพระองค์ก็เห็นจะไม่มีความหมายใด ๆ

หลักการเรื่องนี้ชาวพุทธสามารถนำมาเป็นข้อกำหนดในการดำเนินชีวิตหรือนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกเรื่องที่จะต้องใช้หลักการและแนวทางปฏิบัติอย่างง่าย ๆ เลยก็คือองค์ความรู้ทุกอย่างเป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาทำความเข้าใจให้รู้จริง รู้ลึก รู้กว้าง ผิดกันจนเกิดความชำนาญ และเผยแผ่ให้ผู้อื่นได้รู้ และปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง ก็จะทำให้ตัวเรา ผู้อื่น และสังคมได้รับประโยชน์มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะเรื่องที่จะกล่าวเป็นหลักในหัวข้อต่อไปคือประเพณีรับบัวที่ชาวพุทธต้องให้ความสำคัญในการที่จะศึกษาทำความเข้าใจถึงหลักการ วิธีการ และสาระสำคัญของพิธีกรรมที่เป็นจุดมุ่งหมาย

ตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และในขณะเดียวกันก็ต้องยึดหลักอนุสาสนีปาฏิหาริย์ได้แก่ การถ่ายทอดสืบต่อกันอย่างถูกต้องก็จะเกิดประโยชน์อย่างใหญ่หลวง

ประวัติประเพณีรับบัว : สารัตถะที่ควรเรียนรู้

รูปที่ 3 การนำดอกบัวมาบูชาหลวงพ่อดโต

ที่มา : <http://cul.hcu.ac.th/lotus.html>

(7 มีนาคม 2548)

มีความสับสนประการหนึ่งเกี่ยวกับประเพณีนี้คือประเพณีที่กำลังพูดถึงนี้เรียกว่า “รับบัว” หรือ “โยนบัว” มองดูเหมือนว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องพูดถึงก็ได้ แต่ผู้เขียนถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะการรับกับการโยนเป็นกิริยาที่ต่างกัน อาจส่งผลให้คนเกิดการเข้าใจผิดได้ว่าการโยนบัว เห็นจะเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นกิริยาที่ไม่สุภาพ ถ้าการกระทำนั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งที่คนทั่วไปเคารพ ลักการบูชา ยิ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเด็นที่จะพูดถึงคือการโยนบัวไปที่พระพุทธรูปซึ่งเป็นองค์แทนของหลวงพ่อดโตที่คนเคารพ กราบไหว้ บูชา จะทำให้มีผู้วิจารณ์ได้ว่าเป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสม เพราะพระพุทธรูปเป็นของสูง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กิริยา

ที่แสดงออกต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควรเป็นการกระทำที่อ่อนน้อม สุภาพ อ่อนโยน การที่จะตอบว่าเหมาะสมหรือไม่นั้น ต้องตอบแบบมีหลักการ ซึ่งจะได้กล่าวไว้ในหัวข้อต่อไป แต่ในเบื้องต้นนี้ ผู้เขียนขอกำหนดหัวข้อที่กล่าวต่อไปไว้ 2 เรื่อง คือ

1. ความเป็นมาของประเพณีรับบัว : สารัตถะเชิงคติชนวิทยา

เล่าสืบต่อกันมาว่าชาวมอญพระประแดงจะพายเรือจากคลองลัดตะนง ลัดมาออกมาทางคลองลัดโพธิ์ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปยังคลองสำโรง เพื่อไปทำนาบริเวณบ้านบางพลี ทั่วไปจะบรรทุกมะพร้าว น้ำตาลปิบ น้ำมันก๊าด และของใช้อื่น ๆ ไปฝากญาติทางฝั่งสำโรงและบางพลี เนื่องจากย่านบางพลีเป็นที่ลุ่ม มีบึงบัวมาก ในที่ylvกลับก็จะเก็บดอกบัวหลวงใส่เรือเพื่อนำไปบูชาพระ และติดกัณฑ์เทศน์มหาชาติในช่วงเทศกาลออกพรรษา และได้สั่งชาวบางพลีว่า ปีต่อไปเมื่อถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ให้ช่วยกันเก็บดอกบัวไว้ให้ด้วย จะมารับที่วัดหลวงพ่อโต จึงทำให้เกิดประเพณีรับบัวขึ้น การให้และรับดอกบัวมักทำกันอย่างเคารพ สุภาพ อ่อนน้อม คือรับส่งกันมือต่อมือ ก่อนจะให้ผู้ให้ดอกบัวต้องอธิฐานเสียก่อน ผู้ที่รับก็ประณมมือรับและไหว้ขอบคุณ แต่คนที่คู่ยกกันก็จะโยนดอกบัวให้แก่กันโดยไม่มีพิธีรีตองอะไรมากนัก เมื่อนานเข้าก็กลายเป็นความนิยม จนมีคนเรียกประเพณีนี้ว่า “โยนบัว” และถือปฏิบัติต่อมาเป็นประจำทุกปี ตรงนี้เองที่ทำให้เราได้คำตอบในเบื้องต้นว่า ประเพณีนี้เรียกได้ทั้ง 2 อย่าง คือรับบัวกับโยนบัว (รายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีรับบัวในแต่ละแหล่งข้อมูลมีความแตกต่างกัน ในที่นี้ขออ้างอิงข้อมูลจากนายอรอฐ์. 2545 : 105)

จากเรื่องเล่าเชิงคติชนดังกล่าวสามารถสรุปมาเป็นองค์ความรู้ที่เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

เกิดประโยชน์ได้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 วิถีชีวิตที่เอื้ออาทรต่อกัน เห็นได้จากความมีน้ำใจต่อกันระหว่างชาวพระประแดงที่นำเอามะพร้าว น้ำตาลปิบ น้ำมันก๊าด และสิ่งของอื่น ๆ ใส่เรือไปฝากญาติหรือคนที่รู้จักที่สำโรงและบางพลี ในขณะที่ชาวบางพลีก็จะเก็บดอกบัวให้เป็นสินน้ำใจตอบแทน สะท้อนถึงความมีน้ำใจต่อกัน ซึ่งถือว่าเป็นปรัชญาสังคมหรือเป็นปรัชญาชีวิตพื้นฐานของคนไทยในอดีต ซึ่งผู้เขียนขอใช้คำว่า**วิถีไทยแท้** และภาพลักษณ์แบบนี้ดูเหมือนว่าจะลดลงไปเรื่อย ๆ สำหรับคนยุคเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและสังคมแห่งการบริโภคที่มุ่งแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการที่ไม่มีขอบเขตจำกัดของตนและพวกพ้องเป็นสำคัญ

1.2 มารยาทไทยที่สะท้อนถึงพื้นฐานทางจิตวิญญาณที่แสดงออกมาในลักษณะอ่อนน้อม นุ่มนวล ตัวอย่างของประเด็นนี้ก็คือการให้ของแก่ผู้อื่นที่ต้องให้ด้วยอาการสุภาพ แม้แต่จะมีการโยนให้แก่งันก็ทำด้วยความเคารพ และจะทำเฉพาะต่อคนที่รู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี ที่สำคัญคือผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะไม่โยนสิ่งของให้แก่คนที่มีอายุมากกว่าตน เพราะถือว่าเป็นการไม่เหมาะสม นอกจากนี้ การไหว้ การขอบคุณที่สะท้อนออกมาจากน้ำใสใจจริงของผู้คนในอดีต เป็นภาพที่งดงามมาก และถือว่าเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ควรสืบสานต่อไป นอกจากการไหว้ และการขอบคุณจะเป็นมารยาทที่คนไทยในอดีตถือว่าเป็นเรื่องสำคัญแล้ว ยังเป็นการฝึกให้คนเป็นคนที่ไม่สง่างามด้วยกิริยามารยาทอีกด้วย เนื่องจากการไหว้และการขอบคุณคนอื่นเป็นกิริยาที่ถูกผลักดันออกมาจากพื้นฐานทางจิตใจที่ดี

1.3 ศรัทธากับประเพณี จากการศึกษาประวัติโดยสังเขปข้างต้น ทำให้มองเห็นว่า ประเพณี

การรับบัวนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธเอง ข้อยืนยันเรื่องนี้ก็คือก่อนที่ผู้ให้จะให้ดอกบัวต้องมีการอธิษฐานเสียก่อน เนื่องจากดอกบัวที่เขาจะมอบให้ญาติไปนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปบูชาพระและติดก้นท์เทศน์มหาชาติในช่วงเทศกาลออกพรรษา ซึ่งเชื่อกันว่ามีอานิสงส์มาก ซึ่งเรื่องการอธิษฐานนี้ชาวพุทธต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้อง เพราะการอธิษฐานในความหมายที่แท้จริงตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา**ต้องเป็นการอธิษฐานเพื่อที่จะประกอบความดีงาม หรือกระทำความดี เรื่องหนึ่งที่ดีงามให้สำเร็จ** ขอให้ดูตัวอย่างการอธิษฐานของพระพุทธเจ้าที่ทรงตั้งสัจจาธิษฐานก่อนจะบำเพ็ญเพียรใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งมีใจความสรุปว่า **“หนึ่งเอ็น กระดูกจงเหือดแห้งไปเถิด เนื้อและเลือดในสรีระของเราจงเหือดแห้งไปก็ตามที เมื่อเรายังไม่บรรลุผลที่พึงบรรลุด้วยเรี่ยวแรงของบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษ แล้วจักไม่หยุดความเพียร”** (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 13/184/213) นอกจากนี้ การอธิษฐานยังถือว่าเป็นบารมีประการหนึ่งในบารมี 10 ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญอย่างบริบูรณ์ แต่อธิษฐานบารมีในที่นี้ เป็นการตั้งใจเพื่อที่จะกระทำความดีที่งาม แต่การอธิษฐานของชาวพุทธบางส่วนมักตรงกันข้ามกับหลักการที่กล่าวมา ผู้เขียนเข้าใจว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากอรรถกถาธรรมบทหรืออรรถกถาชาดก หรือแม้กระทั่งในพระไตรปิฎกก็ได้กล่าวถึงเรื่องการอธิษฐานเพื่อให้ได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ถ้าจะถามว่าผิดหรือไม่ ผู้เขียนคงต้องตอบตามหลักการว่า **ไม่ผิด** แม้แต่พระพุทธเจ้าเอง เมื่อครั้งเป็นพระโพลีสัตว์ก็ทรงอธิษฐานหรือตั้งความปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า แต่เรื่องนี้ต้องระมัดระวัง เนื่องจากผิดกับถูกเป็นเรื่องใกล้กัน ถ้ามองในแง่ของเป้าหมายของบุญที่เป็นตัวเหตุใน

พระพุทธศาสนา หมายถึง เครื่องชำระจิตของคนให้บริสุทธิ์ ก็จะได้ข้อสรุปง่าย ๆ คือการทำความดีหรือบุญในพระพุทธศาสนาจะต้องทำให้อำนาจความชั่วร้ายที่ตกเป็นตะกอนอยู่ในจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น ลดลง มิใช่ทำแล้วอำนาจเหล่านั้นยิ่งเพิ่มขึ้น นั่นมิใช่เป้าหมายของการทำความดีหรือบุญตามทัศนะของพระพุทธศาสนา การอธิษฐานขอสิ่งต่าง ๆ จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะของการอ้อนวอน จึงเป็นเรื่องที่ผิดจากหลักการข้อนี้ เพื่อให้จบลงอย่างสิ้น ๆ ขอสรุปถึงแนวทางปฏิบัติในเรื่องการอธิษฐานไว้ 3 ประการ คือ

1.3.1 อธิษฐานเพื่อทำความดีพัฒนาตนให้สมบูรณ์ตามเป้าหมายทั้งทางโลกและทางธรรม ตลอดจนเพื่อพัฒนาคนอื่น ประเทศ และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

1.3.2 อธิษฐานในเรื่องที่เป็นไปได้ อย่างมีสติปัญญา มิฉะนั้นจะกลายเป็นเรื่องเพ้อฝันไป

1.3.3 ลงมือกระทำเพื่อให้บรรลุเรื่องที่เราอธิษฐานไว้อย่างรอบคอบด้วยปัญญา มิใช่รอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชควาสนา หรือคนอื่นหยิบยื่นให้

จากหลักปฏิบัติที่นำเสนอทั้ง 3 ข้อเป็นเรื่องที่ชาวพุทธต้องศึกษารายละเอียดและเป้าหมายของแต่ละเรื่องให้ชัดเจน มิฉะนั้นอาจทำให้เราเกิดวิฤติทางศรัทธาได้ง่าย ตัวอย่างเช่น มีชายคนหนึ่งไปทำบุญที่วัดแห่งหนึ่งซึ่งมีพระพุทธรูปที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์มาก ชายคนนั้นได้บริจาคเงินและปิดทองพระพุทธรูปเสร็จแล้วก็อธิษฐานขอพรจากท่านขอให้เขาพ้นจากคดีความเรื่องโกงเงินบริษัท ผลปรากฏว่าต่อมาเขาถูกดำเนินคดีในข้อหาภัยยกเงินบริษัท เขาจึงสรุปว่า หลวงพ่อองค์นี้ไม่ศักดิ์สิทธิ์จริง ถ้าศักดิ์สิทธิ์จริง หลวงพ่อคงช่วยให้เขาพ้นจากคดีความไปแล้ว

ตัวอย่างของการอธิษฐานข้างต้นนี้ เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากโดยหลักการแล้วถึงแม้พระพุทธรูปเจ้าจะทรงมีเมตตาต่อสรรพสัตว์ แต่ท่านก็ไม่ทรงสรรเสริญหรือสนับสนุนการกระทำผิด ผู้ที่ทำความผิดต้องได้รับบทลงโทษตามควรแก่การกระทำ เรื่องนี้กล่าวตามหลักคำสอนเรื่องกรรม เหมือนอย่างที่พระพุทธรูปเจ้าตรัสไว้ว่า **“สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม”** (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 25/660/654) หรือ **“คนทำกรรมใดไว้ ย่อมเห็นกรรมนั้นของตน คนทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี คนที่ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว คนทว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น”** (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 27/15/201)

2. การบูชาในพระพุทธศาสนา : สารัตถะเชิงปฏิบัติ

สารัตถะในเรื่องนี้ถือว่าเป็นประเด็นหลักที่ชาวพุทธต้องทำความเข้าใจ เนื่องจากเป็นหลักสำคัญที่พระพุทธรูปเจ้าทรงวางไว้ให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา จากประวัติความเป็นมาของประเพณีรับบัวจะเห็นว่า**ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นของประเพณีรับบัว** แต่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นศรัทธาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญา ซึ่งในหัวข้อที่แล้วผู้เขียนได้ยกตัวอย่างถึงข้อปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในหัวข้อเรื่องการอธิษฐาน จะเห็นว่าการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจะต้องใช้ปัญญากำกับด้วย มิฉะนั้นอาจกลายเป็นเรื่องของโมหะ หรือความงมงายไป เกี่ยวกับเรื่องการบูชามีคำถามและคำตอบที่ต้องทำความเข้าใจมากมาย ในที่นี้ ผู้เขียนขอตั้งเป็นประเด็นคำถามและคำตอบไว้ 3 เรื่อง คือ

2.1 การบูชาในพระพุทธศาสนามีกี่ประเภท

คำถามนี้ขอตอบตามพระสูตรต้นตปิฎกทุกนิบาต อังคุตตรนิกาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2539 : 20/157/124) ที่กล่าวถึง การบูชา 2 ประการคือ

2.1.1 อามิสบูชา หมายถึง การบูชาด้วยสิ่งของ (material worship) ถ้ามุ่งไปที่การบูชาพระก็คือการบูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียน หรือสิ่งอื่น ๆ ที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

2.1.2 ปฏิบัติบูชา หมายถึง การบูชาด้วยการปฏิบัติ (practical worship) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธัมมบูชา หมายถึง การบูชาด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ได้ศึกษาทำความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว

ในการบูชา 2 ประการนี้ พระพุทธรูปเจ้าทรงสรรเสริญ และสนับสนุนให้พุทธบริษัทยึดหลักปฏิบัติบูชา เนื่องจากการบูชาประเภทนี้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บูชา และยังส่งผลให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้นาน และอยู่ได้อย่างมั่นคง

2.2 การโยนบัวไปที่พระพุทธรูปเป็นการบูชาที่ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่

กิริยาของการบูชาสิ่งที่ตนเคารพอย่างสูง ถ้าว่ากันตามหลักการแล้วต้องทำด้วยความเคารพสุภาพ อ่อนโยน แต่มิได้หมายความว่า จะเป็นไปในทำนองนี้ทั้งหมด เนื่องจากกิริยาหรือที่เรียกตามหลักการทางพระพุทธศาสนาว่า **กรรม** นั้นมิได้วัดกันที่พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมาเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่ยังวัดไปที่พื้นฐานทางจิตใจ และดูเหมือนว่าเป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ตรงนี้เข้ากับประเด็นคำถามที่ว่าโยนบัวไปที่องค์พระถือว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่ ตรงนี้ขอตอบว่า **เหมาะสม** คำว่า “เหมาะสม” ในที่นี้เนื่องจากผู้เขียนจับประเด็นที่ว่า ประชาชนที่มาร่วมงานประเพณีรับบัว เขามาด้วยจิตศรัทธา และการกระทำดังกล่าวก็เป็นการกระทำที่มีพื้นฐานมาจากศรัทธา

เป็นการแสดงออกด้วยความเคารพ แต่เนื่องจากสภาพของสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการนำดอกไม้ไปถวายพระพุทธรูปใกล้ ๆ ได้ เพราะประชาชนอยู่ริมสองฝั่งคลอง แต่เรือที่อัญเชิญพระพุทธรูปนั้นอยู่ในกลางคลอง มีเพียงวิธีการเดียวเท่านั้นที่จะถวายดอกไม้แก่พระพุทธรูปได้ก็คือการโยน แต่มีไซ้การขว้าง เพราะการโยนในลักษณะนี้ไม่ถือว่าเป็นการดูหมิ่น แม้ในครั้งที่พระพุทธรูปเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ก็มีเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นเหมือนกัน คือเมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จลงมาจากเทวโลกหรือสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่ได้เสด็จไปจำพรรษาและทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธรูปมารดาแล้วในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวพุทธที่ทราบข่าวได้พากันมาเฝ้ารอดักบาตรพระพุทธรูปเจ้ากันอย่างเนื่องแน่น ทำให้ประชาชนบางคนที่ไม่สามารถเข้าไปตักบาตรพระพุทธรูปเจ้าอย่างใกล้ชิดได้ก็ปั่นข้าวเป็นก้อน ๆ แล้วอธิษฐานโยนก้อนข้าวลงไปในบาตรของพระพุทธรูปเจ้านับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ปรากฏว่าก้อนข้าวทุกก้อนที่ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาอธิษฐานแล้วโยนไปตกในบาตรของพระพุทธรูปเจ้าทุกก้อน จึงทำให้เกิดธรรมเนียมเรื่องการทำขนมลูกโยน (ขนมที่ทำจากข้าวเหนียวยัดไส้ด้วยกล้วยห่อด้วยใบตองหรือใบตาลเป็นลูกเล็ก ๆ) ตักบาตรพระสงฆ์ในประเพณีตักบาตรเทโว (ชื่อเต็มว่าเทโวโรหนะ หมายถึง การเสด็จลงจากเทวโลกของพระพุทธรูปเจ้า) ในเทศกาลออกพรรษาของทุกปี ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กิริยาของการโยนข้าวเพื่อถวายพระพุทธรูปที่อยู่ในเรือ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นเรื่องของกุศลกรรมที่มีพื้นฐานมาจากกุศลจิตหรือจิตที่เป็นกุศล แต่ถ้าผู้ใดทำด้วยความคึกคะนอง ทำเล่น ๆ ไม่ได้มีจิตศรัทธาที่แท้จริงก็นับว่าพลาดจากเรื่องที่ดีงามไปอย่างน่าเสียดายและจะส่งผลเสีย ทำให้ประเพณีที่

งดงามที่ออกมาจากพื้นฐานทางจิตใจที่ดี กลายเป็นประเพณีที่แข็งกระด้าง อันเป็นการทำลายรากเหง้าทางประเพณีที่สำคัญของไทยไปอย่างน่าเสียดาย

2.3 การบูชาอย่างไรถึงเป็นมงคลอย่างสูงสุด

คำตอบคำถามนี้ ต้องไปศึกษารายละเอียดในมงคลสูตรที่กล่าวถึงเรื่องการบูชา และวิธีการบูชาไว้อย่างพิสดาร ก่อนอื่นขอให้ทำความเข้าใจคำว่า “มงคล” ก่อน คำว่า “มงคล” ในที่นี้ หมายถึง เรื่องที่จะทำให้ชีวิตและสิ่งเกี่ยวกับชีวิตของเราเจริญงอกงาม มิได้หมายถึง เรื่องของความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัตถุมงคลต่าง ๆ ที่เราได้ไปจากพระหรือน้ำมนต์ที่มีหลายคนเข้าใจว่าจะทำให้ประสบความสำเร็จ ความโชคดี มั่งมีเงินทอง เป็นต้น แต่ความหมายของคำว่า “มงคล” ที่ถูกต้องเป็นเรื่องของหลักปฏิบัติที่ต้องลงมือกระทำด้วยตัวเอง ไม่ใช่เกิดจากวิธีการอ้อนวอนบนบาน ศาลกล่าว เพราะพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาแห่งการลงมือกระทำ (กรรมนิยม) มิใช่ศาสนาแห่งการอ้อนวอน งอมือ งอเท้า รอโชควาสนาหรือรอให้บุญหล่นทับ

การบูชาเป็นหลักปฏิบัติข้อหนึ่งที่จะนำไปสู่ความเจริญงอกงามของชีวิต ในข้อที่ 2.1 ได้กล่าวถึงการบูชาไว้ 2 ประการ ตรงนี้ก็มีคำถามเข้ามาอีกว่า แล้วการบูชาประเภทไหนที่ถือว่าเป็นมงคลอย่างสูงสุด คำตอบในประเด็นนี้ตามหลักการก็คือ **ปฏิบัติบูชา** เหตุผลที่กล่าวเช่นนี้ มิใช่ผู้เขียนกล่าวเอาเองโดยไม่มีหลักฐาน แต่มีหลักฐานยืนยันคำตอบนี้หลายแห่ง เช่น พระดำรัสที่ตรัสกับพระวักกิลีที่ว่า **“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม”** (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 17/87/159) หรือในมหาปริณีพพานสูตรที่พระพุทธรูปเจ้าทรงตรัสกับภิกษุที่มาเฝ้าว่า **“ธรรมและ**

วินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติไว้แก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้ว จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 10/216/164) ยิ่งถ้าเราไปศึกษาลักษณะของพระพุทธศาสนาที่เป็นปฏิบัตินิยม (pragmatism) ที่เน้นให้ศาสนิกศึกษาทำความเข้าใจหลักคำสอนอย่างถูกต้องแล้วนำไปปฏิบัติ ก็จะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากเป้าหมายของพระพุทธศาสนาต้องการให้คนได้หลุดพ้นจากกิเลสที่เป็นมูลเหตุของความทุกข์หรือปัญหาชีวิตเป็นสำคัญ

การกล่าวข้างต้นนี้มิได้หมายความว่า อภิปัญญาไม่สำคัญ แต่การที่พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับปฏิบัติบูชา เนื่องจากพระองค์ไม่ทรงต้องการให้คนยึดติดอยู่ในวัตถุ เหมือนอย่างกับพระวัชกัลยิตตในรูปลักษณะภายนอกของพระพุทธเจ้า แต่ทรงต้องการให้คนยึดธรรมเป็นหลัก แม้หลักการจะเป็นอย่างทีกล่าวมาก็ตาม แต่อภิปัญญาก็ยังมีผลต่อความดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน เนื่องจากการถวายเป็นการบำรุงพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นตัวจักรสำคัญที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยการบำรุงด้วยปัจจัยสี่จากชาวบ้าน เพื่อให้เห็นถึงการบูชาด้วยอภิปัญญาที่จะก่อให้เกิดมงคล ขอสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติไว้ 3 ประการ คือ

(1) ความบริสุทธิ์ของสิ่งที่จะบูชา หมายถึง สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีเลิศที่สุดในสิ่งที่มีหรือสิ่งที่เราหาไม่ได้ ข้อสำคัญสิ่งนั้นต้องได้มาอย่างสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย และศีลธรรม

(2) ความบริสุทธิ์ของบุคคลหรือสิ่งที่จะบูชา ในอรรถกถาอมตสูตรได้กล่าวไว้อย่างพิสดาร ในส่วนนี้ ขอกล่าวเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีรับบัวเป็นสำคัญ กล่าวคือถ้าเราบูชาพระสงฆ์ ๆ

ดังกล่าว จะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ ขอขยาความของคำว่า “บริสุทธิ์” ในที่นี้สักเล็กน้อย คำว่า “บริสุทธิ์” ที่เป็นคุณสมบัติของพระสงฆ์ แยกออกเป็น 2 ด้าน คือ ความบริสุทธิ์ทางกาย หมายถึง รักษาศีล 227 ข้อได้อย่างบริสุทธิ์ ไม่ขาด ไม่ต่างพร้อย ตลอดจนมีอกกับกิริยาที่สำรวม มีปฏิภาที่นำเลื่อมใส และความบริสุทธิ์ทางจิตใจ หมายถึง หมดจดจากกิเลส แต่ถ้าท่านยังไม่บรรลุถึงความเป็นพระอริยบุคคลสูงสุด ก็ขอเพียงแค่ท่านลดละกิเลสได้บ้าง ยิ่งลดละได้มากเท่าใด ท่านก็ยิ่งเป็นผู้ที่บริสุทธิ์มากขึ้นเท่านั้น และพระสงฆ์ประเภทนี้แหละที่ทำให้การบูชาของเรามีผลมากขึ้น

นัยเดียวกันนี้ถ้ามุ่งไปที่ประเพณีรับบัวจะได้ข้อสรุปที่ว่า ประชาชนที่ไปร่วมงานต้องการนำดอกบัวไปบูชาพระพุทธรูป ซึ่งเข้าใจว่าต้องการถวายหลวงพ่อดุ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่เป็นรูปของวัตถุในปัจจุบัน ถ้าพิจารณาไปที่พระคุณสมบัติ ของพระพุทธเจ้าก็จะเห็นว่าพระองค์ทรงความบริสุทธิ์ทางกายและใจอย่างบริบูรณ์ในตัวพระองค์แล้ว จึงสรุปได้ว่าการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัวจึงถือว่าเป็นการบูชาที่จะก่อให้เกิดมงคล คือความเจริญแก่ชีวิตได้ประการหนึ่ง

(3) ความบริสุทธิ์ของผู้บูชา เป็นประเด็นสำคัญอีกเรื่องหนึ่งของการบูชา มีคำกล่าวที่น่าคิดประการหนึ่งคือ “บูชาพระให้ถึงพระ” หรือ “กราบพระให้ถึงพระ” ความหมายเชิงปฏิบัติของคำพูดทั้ง 2 ข้อนี้ก็คือการบูชาพระต้องบูชาด้วยใจที่เลื่อมใสศรัทธา มิใช่บูชาตามคนอื่น และข้อที่สำคัญที่สุดก็คือการบูชาพระต้องบูชาที่คุณความดีของท่าน มองให้เห็นความดี พร้อมกันนั้นก็นำคุณความดีของท่านมาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิตต่อไป มิใช่บูชาเพื่อหวังให้ได้สิ่งนั้นสิ่งนี้จากตัวท่าน เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการผิดจากหลักคำสอนของพระองค์และ

จะไม่เกิดผลที่เป็นเป้าหมายของพระพุทธศาสนากับตัวเรา

แนวทางปฏิบัติทั้ง 3 ข้อข้างต้นนี้ล้วนเป็นเรื่องที่นำไปสู่มงคลหรือความเจริญอกงามแก่ชีวิต และเข้าใจว่าจะทำให้ผู้อ่านได้รู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบูชาตามแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนกระทั่งทำให้ได้แนวทางในการปฏิบัติต่อเรื่องนี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นอย่างดี

ดอกบัวกับสารัตถะเชิงปรัชญาธรรม

รูปที่ 4 ดอกบัว

ที่มา : http://travel.sanook.com/ttt/ttt_00280.php

(7 มีนาคม 2548)

บัวเป็นพันธุ์ไม้น้ำที่มีเรื่องที่น่าศึกษา เรียนรู้หลายเรื่อง เป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไป และมีอยู่หลายชนิด ผู้เขียนขออนุญาตไม่ขอนำมากล่าวในที่นี้แต่จะขอกล่าวถึงเรื่องดอกบัวกับปรัชญาธรรม ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญของบทความนี้ เพื่อชี้ให้เห็นว่าพันธุ์ไม้นี้มีสาระที่น่าศึกษา เรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เพราะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและหลักธรรมคำสอนหลายข้อ นอกจากนี้ ยังมีปรัชญาธรรมที่น่าศึกษาอีกหลายเรื่อง เพื่อให้เห็นความจริงใน

ประเด็นนี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงสารัตถะของดอกบัวไว้เป็นแนวทางการศึกษา 4 ประเด็น คือ

1. ดอกบัวกับพระพุทธเจ้า ดอกบัวอาจกล่าวได้ว่าเป็นดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า เนื่องจากประวัติและการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้ามักเข้าไปเกี่ยวข้องกับดอกบัวอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น พระพุทธมารดาทรงพระสุบินว่ามีพญาช้างเผือกนำดอกบัวมาถวาย ซึ่งได้รับการพยากรณ์จากโหราหลวงว่าพระองค์จะได้พระโอรสผู้มีบุญญาธิการ หรือตอนที่ประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดาที่ทรงเดินไป 7 ก้าว ทุกก้าวอย่างที่พระบาทของพระองค์ทรงก้าวไปจะมีดอกบัวผุดขึ้นรองรับพระบาททุกก้าว เป็นต้น เราจะเห็นว่าตามฐานชุกชีหรือฐานของพระพุทธรูป ช่างศิลป์มักทำลวดลายปูนปั้นเป็นกลีบบัวคว่ำ บัวหงายไว้เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพทางปัญญาของพระองค์

2. ดอกบัวกับหลักธรรม มีคำสอนหลายเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงนำดอกบัวมาเป็นเครื่องมือในการสอนคน ตัวอย่างเช่น

2.1 ทรงเปรียบเทียบดอกบัวกับระดับปัญญาหรือไอคิวของคนไว้ 4 ระดับ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 : 21/133/202) (และดูการเปรียบเทียบกับดอกบัว 4 เหล่าได้ในราชชายตนกถาพระวินัยปิฎก เล่ม 4/9/14) คือ

2.1.1 ระดับที่มีปัญญาดีเยี่ยม (อุคฆฏิตัญญ) บุคคลประเภทนี้พอได้ศึกษาหัวข้อธรรมหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เข้าใจได้ทันที เปรียบเหมือนกับดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำพอต้องแสงอาทิตย์ก็เบ่งบานทันที

2.1.2 ระดับที่มีปัญญาค่อนข้างดี (วิปจิตัญญ) บุคคลประเภทนี้ต้องได้รับการอธิบายขยายความให้ละเอียดจึงจะรู้และเข้าใจได้ เปรียบเหมือนกันดอกบัวที่ปีมน้ำ รอวันที่จะเบ่งบานต่อไป

2.1.3 ระดับที่มีปัญญาปานกลาง (เนยยะ) หมายถึง บุคคลที่ยังสามารถชี้แจง แนะนำ ให้เข้าใจได้ ด้วยการสอน อบรมต่อไป เปรียบเสมือน กับบัวใต้น้ำ รอวันที่จะโผล่ขึ้นผิวน้ำแล้วเบ่งบาน ในวันต่อไป

2.1.4 ระดับที่ปัญญาต่ำ (ปทปรมะ) เป็นบุคคลที่สอนให้รู้ได้แต่เพียงตัวหนังสือหรือถ้อยคำ แต่ไม่อาจเข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งได้ เปรียบเหมือนกับดอกบัวที่อยู่ติดโคลนตมที่อาจเป็นอาหารของปลา และเต่า ไม่สามารถโผล่พ้นจากน้ำแล้วบานได้

จากการเปรียบเทียบระดับพุทธิปัญญาของคนกับดอกบัวดังกล่าว ทำให้ดอกบัวได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งปัญญา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์ได้เข้าถึงสัจธรรมโดยลำดับ

2.2 ปรัชญาธรรมเกี่ยวกับดอกบัวที่ควรศึกษา ดอกบัวแม้จะเป็นพืชที่เกิดจากตม (บงกช แปลว่า ดอกบัว มาจากภาษาบาลีว่า บงกช หมายถึง พืชที่เกิดจากโคลนตม บงก = โคลนหรือตม + ช หรือ ชน ธาตุ = เกิด) แต่เป็นพืชที่ไม่เป็นโคลนตม วิธีการทดลองอย่างง่าย ๆ ก็คือนำเอาตมไปรดที่ใบบัว ใบบัวจะไม่เป็นโคลนตม ปรัชญาธรรมนี้เองที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาเป็นเครื่องมือสอนให้ภิกษุพัฒนาจิตของตนให้ปล่อยใสบริสุทธิ์จากกิเลส จนกิเลสไม่สามารถเข้ามาทำให้จิตใจเศร้าหมองได้อีก เหมือนบัวเกิดจากตม แต่ไม่เป็นตมฉะนั้น

3. ดอกบัวกับพิธีกรรมทางศาสนา ดังได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นว่า ดอกบัวเป็นดอกไม้ประจำพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและหลักธรรม นอกจากนี้ ดอกบัวยังเป็นสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีกรรมที่น่าศึกษาอีกหลายประการ เช่น

3.1 ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์แทนหัวใจ

ถ้าเราสังเกตให้ดีดอกบัวตูมที่เรานำไปบูชาพระจะมีรูปร่างคล้ายกับหัวใจ สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบูชาว่าต้องทำด้วยใจที่เลื่อมใส ศรัทธา และปัญญาที่มองเห็นถึงคุณความดีของบุคคลหรือสิ่งที่เราจะบูชาว่าจะส่งผลดีต่อชีวิตและสังคมอย่างไร

3.2 ดอกบัวตูมยังมีลักษณะคล้ายกับกระพุ่มมือที่เราประณมไว้ที่กึ่งกลางระหว่างอก สะท้อนให้เห็นว่าการบูชาบุคคลหรือสิ่งที่เราบูชานั้น ต้องทำด้วยความเคารพ ความสุภาพ อ่อนน้อม มิใช่ทำอย่างเสียมิได้ หรือทำตามกันโดยปราศจากความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาดังกล่าว

3.3 ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา ถ้ามองในประเด็นนี้จะได้อธิบายว่า การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สิ่งที่เราขาดไม่ได้ก็คือปัญญา โดยสรุปก็คือชาวพุทธต้องศึกษาให้เข้าใจถึงความ เป็นมา วิธีการ และเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามหลักการที่ถูกต้อง มิใช่ทำตาม ๆ กันที่เรียกว่าทำตามประเพณี แต่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้นเลย อันจะส่งผลเสียในหลาย ๆ ด้าน โดยภาพรวมก็คือผลเสียที่จะตกอยู่กับพระศาสนานั้นเอง

4. ดอกบัวกับวิถีชีวิตแบบไทย แม้ว่าดอกบัวจะเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาก็จริง แต่ดอกบัวกลับมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยไม่น้อย เพื่อให้เห็นถึงความจริงเรื่องนี้ ขอยกประเด็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เป็นแนวทางในการศึกษา 5 ประการคือ

4.1 ดอกบัวกับภูมิศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องนี้ศึกษาได้จากชื่อของสถานที่ทั้งหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดหลายแห่งได้นำเอาชื่อดอกบัวมาตั้งเป็นชื่อ เช่น จังหวัดอุบลราชธานี (คำว่า อุบล แปลว่าบัวแดง) จังหวัดปทุมธานี (ปทุม แปลว่าบัวหลวง) อำเภอ

หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอ กมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ (กมลาไสย แปลว่าที่อยู่ของบัว กมล = ดอกบัว + อาไสย = ที่อยู่) บ้านหนองบัวงาม เป็นต้น

4.2 ดอกบัวกับศิลปะ ดังได้กล่าวแล้วว่าดอกบัวจัดเป็นสัญลักษณ์ประการหนึ่งของพระพุทธศาสนา ดังนั้นช่างศิลป์แขนงต่าง ๆ จึงนำดอกบัวมาประดิษฐ์เป็นงานศิลป์ เช่น บัวคว่ำ บัวหงายตามฐานชุกชีหรือฐานพระพุทธรูป บัวบาทบกช บัวกลุ่ม บัวเถา บัวหัวเสา เป็นต้น

4.3 ดอกบัวกับประเพณี ดอกบัวได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหลาย ๆ เรื่อง เช่น ประเพณีรับบัวหรือโยนบัวที่กล่าวในบทความนี้ ประเพณีลอยกระทง สังเกตได้จากการประดิษฐ์กระทงโดยจำลองแบบของดอกบัวบานที่เปรียบเสมือนกับปัญญาที่หยั่งรู้จักรรรณใช้ลอยในแม่น้ำตามคติหนึ่งที่มาสัมพันธ์กับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาคือการลอยกระทงเพื่ออุทิศถวายพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ที่แม่น้ำนิมมานทีในประเทศอินเดีย

4.4 ดอกบัวกับปรัชญาไทย การนำดอกบัวมาใช้ในปรัชญาไทย เป็นการชี้ให้เห็นหลักความจริงเกี่ยวกับชีวิต แนวทางปฏิบัติ และข้อควรระวัง โดยได้นำมาใช้เป็นสำนวน ภาษิต คำพังเพย ซึ่งในปัจจุบันจะรวมอยู่ในสำนวนไทยดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.4.1 เห็นกงจักรเป็นดอกบัว หมายถึง เห็นผิดเป็นชอบ เห็นชั่วเป็นดี เห็นโทษเป็นประโยชน์ ถ้าจัดเข้ากับหลักการทางพระพุทธศาสนาจะเรียกว่า มิฉนาคิฐิ อันเป็นมูลเหตุที่นำชีวิตและสังคมไปสู่ความหายนะ

4.4.2 บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น หมายถึง การรู้จักผ่อนปรนเข้าหากัน มิให้กระทบ

กระเทือนใจ รู้จักถนอมน้ำใจไม่ให้ขุ่นเคือง

4.4.3 น้ำกลิ้งบนใบบัว หมายถึง จิตใจรวมเรไม่แน่นอน

4.4.4 กบเกิดใต้ใบบัว หมายถึง คนที่อยู่อย่างสุขสบาย เพราะอาศัยใบบัวของผู้อื่น แต่ไม่สำนึกถึงบุญคุณของผู้คุ้มครอง หรืออยู่ใกล้สิ่งดี แต่ไม่รู้จักคุณค่าของสิ่งนั้น หรืออยู่ในโลกแคบที่สบายจนเคยตัว จึงไม่พยายามที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญก้าวหน้า

4.4.5 ช้างตายทั้งตัวเอาใบบัวปิด หมายถึง การทำผิดอย่างร้ายแรง พยายามจะปกปิดความผิด แต่ไม่สามารถปกปิดได้ เหมือนกับการเอาใบบัวที่มีขนาดเล็กไปปิดช้างตายซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าหลายเท่า จึงทำให้ไม่สามารถปิดซากช้างได้

จะเห็นได้ว่า สารัตถะหรือแก่นปรัชญาของดอกบัวมีมากมายหลายประการ และในแต่ละเรื่องล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความจริง ข้อควรระวัง ระวัง และแนวทางปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ตลอดจนมุ่งให้คนยึดปัญญาในการดำรงชีวิตโดยถือเอาประโยชน์เชิงสาระจากปรัชญาธรรมที่แฝงไว้ในดอกบัว

คุณค่าของประเพณีรับบัว

รูปที่ 5 เรือที่อัญเชิญหลวงพ่อโตจำลองที่มา : <http://travel.sanook.com>

/ttt/ttt_00280.php (7 มีนาคม 2548)

การศึกษาเกี่ยวกับประเพณีรับบัวหรือโยนบัวที่วัดบางพลีใหญ่ในที่กล่าวมาข้างต้น อาจทำให้ผู้อ่านได้เห็นสาระเกี่ยวกับเรื่องนี้มากมาย เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้ ขอสรุปถึงคุณค่าของประเพณีนี้ไว้เป็นประเด็นของการศึกษา เพื่อการค้นหาคำความจริงต่อไปใน 3 ประเด็น คือ

1. คุณค่าเกี่ยวกับชีวิต คุณค่าของประเพณีด้านนี้ อาจกล่าวสรุปได้ว่า จะส่งผลต่อผู้ที่มีจิตศรัทธาที่เข้าไปร่วมงานโดยตรง ซึ่งอาจกล่าวสรุปได้เป็น 2 ระดับ คือ

1.1 ระดับปัจเจก หมายถึง คนที่เข้าไปร่วมพิธีที่ไปด้วยศรัทธา คือความเชื่อโดยภาพรวม ก็คือความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยนั่นเอง นอกจากนี้ก็ยังมีเชื่ออื่น ๆ มาประกอบอีกมากมาย เช่น ความเชื่อเรื่องผลบุญที่จะได้รับจากการเข้าร่วมประเพณีนี้ ความเชื่อเรื่องสวรรค์สมบัติ มนุษย์สมบัติ และนิพพานสมบัติ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ที่เข้าร่วมมีจิตใจที่อึดเฝือก เกิดความปีติสุขใจ

1.2 ระดับกลุ่มคน หมายถึง ชาวพุทธที่จัดงานนี้ขึ้นมาด้วยความสามัคคี โดยมีศรัทธาต่อองค์หลวงพ่อด และเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อ 1.1 สะท้อนถึงความร่วมแรง ร่วมใจของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเพณีนี้ได้กระทำติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แม้จะหายไปบ้างในบางช่วงก็ตาม นอกจากนี้ยังทำให้คนที่เข้าไปร่วมงานเกิดความสำนึกในความเป็นพี่น้องที่มีศรัทธาในเรื่องเดียวกันด้วย

2. คุณค่าเกี่ยวกับสังคม คุณค่าในด้านนี้สามารถศึกษาได้หลายประการ เช่น

2.1 ด้านเศรษฐกิจ การมีงานประจำปีของวัดทำให้เกิดรายได้และการจ้างงานหลาย ๆ อย่างแก่คนหลาย ๆ อาชีพ ส่งผลให้มีเงินสะพัดไปใน

ท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

2.2 ด้านประเพณี การรับบัวได้กลายมาเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอบางพลีจังหวัดสมุทรปราการ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตไทย คุณค่าของไทยที่ควรอนุรักษ์ให้คงสืบต่อไป เป็นประเพณีที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาชมประเพณีที่งดงามด้วยจิตวิญญาณของคนที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจกล่าวสรุปได้ว่าประเพณีรับบัวที่วัดบางพลีใหญ่ในเป็นประเพณีที่งดงามของท้องถิ่นและของชาติที่ควรอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

3. คุณค่าเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้เป็น 3 ประการ คือ

3.1 การสืบต่อพระพุทธศาสนา แม้ว่าในแง่หนึ่งพิธีกรรมหรือประเพณีทางพระพุทธศาสนาจะเป็นเรื่องเปลือกนอกของพระพุทธศาสนาก็ตาม แต่ถ้ามองอีกแง่หนึ่งก็เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาได้เช่นกัน ข้อสำคัญก็คือคนจะต้องเข้าใจความหมายของประเพณีและวิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตลอดจนกระทั่งมีการสืบต่ออย่างมีปัญญา

3.2 บุญกิริยาวัตถุ ถือว่าเป็นเรื่องหรือแก่นแท้เกี่ยวกับพิธีกรรมหรือประเพณีทางพระพุทธศาสนาทุกเรื่องที่ชาวพุทธจะต้องทำความเข้าใจ เนื่องจากจะไปสัมพันธ์กับหลักการที่ถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือพระนิพพานด้วย ซึ่งขอสรุปไว้เป็นแนวทางในการศึกษาโดยย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ทาน การให้ จัดเป็นคำสอนในเบื้องต้นที่มุ่งให้มนุษย์สงเคราะห์ อนุเคราะห์ ให้อื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน ถ้าพูดในกรอบของประเพณีรับบัวก็จะได้ข้อสรุปว่า การถวายบัวแก่พระพุทธรูปจัด

เป็นทานประการหนึ่ง คืออามิสทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของ แต่เป็นการให้เพื่อบูชาคุณความดีของพระพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อชาวโลก และน้อมนำเอาความดีเหล่านั้นมาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของตน นอกจากนี้ บางคนที่ไม่ได้ถวายทานแก่พระสงฆ์ ให้อาหารปลา ให้สวดมนต์แก่คนขอทานอันเป็นการสงเคราะห์ผู้ที่ยากไร้นี้ก็เป็นอามิสทานประการหนึ่งเหมือนกัน

3.2.2 ศิล ในประเพณีดังกล่าวในเมืองต้นจะมีการรับศีลกันในตอนเช้าก่อนเริ่มพิธีกรรมเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องกระทำ ศิลถ้าว่ากันตามหลักการที่เกี่ยวกับปัจเจกชนก็คือหลักการที่ฝึกหัดให้คนมีพฤติกรรมทางกายและวาจาที่ถูกต้องงดงาม ถ้ามองในแง่ของสังคมก็คือมาตรการที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ปราศจากการเบียดเบียนกันในด้านชีวิต ทรัพย์สิน คู่ครองหรือเรื่องเพศ ข้อมูลข่าวสาร และที่สำคัญคนไม่ทำลายชีวิตของตัวเองด้วยการเสพลิงมีนเมา ถ้าชาวพุทธถือศีลได้อย่างเคร่งครัดเพียงแค่ศีล 5 ก็นับว่าเป็นบุญอย่างมหาศาลทีเดียว

3.2.3 ภาวนา เป็นหลักของการอบรมจิตใจ ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น การสวดมนต์ การทำจิตให้สงบเรียกว่า ชั้นของสมาธิ (สมถกรรมฐาน) และการเจริญจิตที่เป็นสมาธิให้เข้าสู่การหยั่งรู้ที่แท้จริงที่เรียกว่าปัญญา (วิปัสสนากรรมฐาน) ในขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นหลักการสูงสุดซึ่งมีรายละเอียดค่อนข้างมากเอาอย่างง่าย ๆ ที่ผู้เขียนเห็นว่า ยังขาดในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาก็คือการให้ปัญญาแก่ผู้ที่เข้าไปร่วมงานอย่างถูกต้อง อย่างน้อยก็ต้องบอกถึงที่มาที่ไปของประเพณีดังกล่าว วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แท้จริงของประเพณีหรือพิธีกรรมดังกล่าวคืออะไร

มิใช่แต่มุ่งที่จะให้คนทำบุญด้วยการบริจาคเงินเพียงอย่างเดียว เพราะนั่นเท่ากับว่าเรากำลังทำตามค่านิยมทางสังคมคือวัตถุนิยมในยุคของโลกเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อันจะส่งผลให้คนเข้าถึงเพียงแคเปลือกนอกของพระพุทธศาสนาอย่างที่คนหลายคนวิจารณ์แม้กระทั่งชาวต่างชาติที่เขาสนใจและศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังก็วิจารณ์ไว้เช่นนี้เหมือนกัน

4. คุณค่าในแง่ของมรดกทางวัฒนธรรมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมท้องถิ่น แม้ว่าแนวโน้มของอำเภอบางพลีและอำเภอกัลยาศิริในจังหวัดสมุทรปราการจะเจริญเติบโตและขยายตัวมากขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและชุมชน เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่มากมาย และมีสนามบินสุวรรณภูมิในพื้นที่ใกล้เคียงที่กำลังจะแล้วเสร็จและเปิดใช้ในเวลานี้ ไม่ว่างสังคมจะเจริญไปก้าวหน้าไปอย่างไรก็ตาม คุณค่าทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณีรับบัวก็ยังมีอิทธิพลต่อความเชื่อและแนวทางปฏิบัติของคนโดยทั่วไป ข้อสำคัญอยู่ที่การสืบสานต่อที่จะต้องทำกันอย่างรอบคอบ มิใช่เป็นเพียงเป็นการทำเพื่อรักษาประเพณีเท่านั้น แต่ต้องศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจถึงหลักการ วิธีการ และสาระสำคัญในแต่ละเรื่องของประเพณีให้ชัดเจนก็จะช่วยให้วัฒนธรรมที่เป็นเครื่องขัดเกลาจิตวิญญาณคนให้อ่อนละไมด้วยหลักธรรมที่เป็นตัวการที่ลดความแข็งกระด้างของจิตลงได้ ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะคุณค่าของประเพณีในพระพุทธศาสนาเป็นคุณค่าที่เกิดกับจิตวิญญาณของคนเป็นสำคัญ ไม่ได้มุ่งไปที่วัตถุ ข้อที่ควรระมัดระวังก็เห็นจะเป็นประเด็นของการแปรคุณค่าทางจิตวิญญาณเป็นคุณค่าทางวัตถุแทน ซึ่งจะทำให้ชาวพุทธยิ่งห่างไกลจากหลักความจริงในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

สรุป

ประเพณีรับบัวซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวบางพลี จังหวัดสมุทรปราการที่ได้สืบทอดความเป็นมาอย่างยาวนาน มีสาระที่ควรศึกษาหลายประการ เนื่องจากแฝงไว้ด้วยปรัชญาธรรมที่สะท้อนถึงหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาที่ไปสัมพันธ์กับภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์วิถีชีวิต และปรัชญาไทยที่ทรงค่ายิ่ง และยังสะท้อนถึงหลักการสำคัญในพิธีกรรมหรือประเพณีที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาคือทาน ศีล ภาวนาที่ชาวพุทธต้องศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตาม มิใช่ปฏิบัติโดยที่ไม่ศึกษา

เรียนรู้ ทำความเข้าใจ จะกลายเป็นว่าเรานับถือศาสนาตามประเพณีโดยปราศจากความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลเสียต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง นั่นคือพุทธธรรมจะหายไป แต่เราจะได้ค่านิยมทางสังคมมาแทนที่ ถ้าเป็นจริงตามคำกล่าวนี้ ก็หมายความว่า เรากำลังไม่ใส่ใจกับเรื่องที่บริสุทธิ์ที่เป็นแก่นแท้ของชีวิต แต่เรากำลังไปสนใจเรื่องที่เป็นเปลือก เป็นสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ตามค่านิยมทางสังคมที่นับวันจะทำให้ชีวิตเราจมดิ่งลงสู่เบื้องต่ำมากขึ้นทุกที

บรรณานุกรม

นายรอบรู้. (2545) **สมุทรปราการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สารคดี.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หนังสือที่ระลึกพิธีเปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ใน. (29 มิถุนายน 2543) สมุทรปราการ : แสงงามการพิมพ์.